

ШТА ЈЕ ДОНЕО САМИТ НАТО
У ВАРШАВИ?

ИЗМЕЂУ ОДВРАЋАЊА И ДИЈАЛОГА

ПИШУ: Милан КОЊИКОВАЦ
и Душан МРДАК

Самит НАТО-а одржан је у Варшави од 8. до 9. јула 2016. године, уз учешће готово 2.500 представника из 28 чланица НАТО-а, 26 партнерских држава, Уједињених нација, Европске уније, Светске банке, као и око 2.000 представника медија.

Најбољу оцену састанка на врху у Варшави можда је дао амерички конгресмен и председник Парламентарне скупштине НАТО-а Мајкл Тарнер који сматра да ће „овај самит НАТО вероватно бити најпознатији по томе што, за разлику од претходних, није произвео разочарања“. Као достигнућа са Варшавског самита Тарнер истиче „дух јединства“, који је посебно важан након резултата референдума о изласку Велике Британије из ЕУ, при чему наводи да су настале „нове могућности и императиви“ за већу сарадњу између НАТО-а и ЕУ. И, заиста, тон савезника је овог пута био изузетно чврст, пре свега у погледу политике одвраћања и дијалога са Руском Федерацијом. Москви је послата порука да неће доћи да обнављања односа, све док јасно не покаже да је „променила своје понашање“.

Који су заправо конкретни резултати самита? Током дводневног рада главне тачке на дневном реду Алијансе биле су јачање способности за одбрану и одвраћање, и сарадња са партнерима ради изградње стабилности ван граница НАТО-а, што укључује одговор на претње и ризике са Истока и Југа, питање миграција, затим тероризам, кризу у Украјини, као и измењени баланс снага у Црноморском региону. Питање сарадње са Европском унијом одавно је пројектовано као значајно за овај самит, а одлука Велике Британије о изласку из ЕУ додатно је добила на тежини. Незаобилазан закључак је и значај пораста буџетских издвајања за одбрану, где се истиче помак у примени договора из Вел-

Главне теме самита биле су
јачање способности за одбрану
и одвраћање, пројектовање
стабилности ван граница
Савеза и сарадња са ЕУ

са да се у наредних десет година издваја најмање два одсто БДП-а за одбрану и да у оквиру издвојених средстава најмање 20 одсто буде опредељено за инвестирање у развој и набавку нових средстава наоружања и војне опреме.

Јачање колективне одбране и способности за одвраћање

Током самита је у више наврата емитована порука да су се шефови држава и влада окупили у одлучујућем тренутку за безбедност држава чланица. Наведено је да се Алијанса суочава са изазовима и претњама са Истока и Југа, подједнако од државних и недржавних актера, где се посебно потенцирају „агресивне акције Руске Федерације“. Активности руске војске у близини граница чланица НАТО-а означене су као „провокативне“ и за савезнике предста-

вљају могући „извор нестабилности и фундаментано угрожавање евроатлантске безбедности“. У складу са чланом 5 Вашингтонског споразума и Стратегијским концептом из 2010. године, као најважнији задатак НАТО-а истакнута је, као и много пута до сада, одбрана територије држава чланица, али је, у исто време, указано на могућност одговора на кризе изван њихових граница. Током састанка Северноатлантског савета усвојен је сет мера које би требало да унапреде способности држава чланица у одбрани суверенитета и територијалног интегритета, пре свега кроз развој адекватних конвенционалних капацитета. Шефови држава и влада прогласили су пуну примену Акционог плана спремности (енг. *Readiness Action Plan*), усвојеног на претходном самиту у Велсу 2014. године, и потврдили, већ више пута најављивани план, да се почетком следеће године ојача присуство на источним границама Алијансе.

Посебно задовољство високи званичници исказали су у погледу унапређења НАТО снага за одговор које подразумева троструко повећање њиховог бројног стања, са 13.000 на 40.000 припадника, укључујући и успостављене ударне снаге, здружене снаге у високом степену борбене готовости (енг. *Spearhead Force, Very High Readiness Joint Task Force, VJTF*). Ударне снаге имају око 20.000 људи, од чега пет хиљада војника чини копнену компоненту, коју ове године води Шпанија, а од следеће Велика Британија. Француска, Немачка, Италија, Пољска и Турска су се понудиле да буду у улози водеће нације у наредним годинама. Дакле, шире посматрано, осигурање источног крила Алијансе засниваће се на комбинацији истуреног присуства здружених наменских снага у високом степену борбене готовости и осталих елемената НАТО снага за одговор, попут снага за почетно ојачање (енг. *Initial Follow on Forces*

Group, IFFG) и главних снага за одговор (енг. *Response Forces Pool, RFP*).

Поред тога, у Коминикеу са Варшавског самита, у оквиру мера прилагођавања, наглашен је значај успостављања осам мултинационалих јединица за командовање и контролу – јединице за интеграцију снага (енг. *NATO Force Integration Units, NFIUs*) на истоку (Бугарска, Естонија, Мађарска, Летонија, Литванија, Пољска, Румунија и Словачка). Задатак тих мултинационалних јединица јесте да успоставе везу између НАТО-а и националних снага, као и да координирају припрему и извођење вежби НАТО снага за одговор и размештање додатних снага. Додатне мере прилагођавања обухватају формирање Мултинационалне команде у Румунији (за ниво дивизије) за подршку размештања савезничких снага на југоисточној територији Алијансе, Командне групе за здружену логистичку подршку ради опслуживања размештених снага, као и подизање спремности и способности команде Мултинационалног северноисточног корпуса у Шћећину у Пољској и унапређење њене улоге у чвориште за регионалну сарадњу. Процене НАТО-а су да је имплементација Акционог плана спремности коштала око 800 милиона евра.

Иначе, да би се обезбедило што бржи одговор на будуће кризе, укључујући и обезбеђење благовременог ојачања на источним границама, у оквиру мера прилагођавања стварају се услови за слободу кретања и бржег покрета савезничких снага кроз територије европских чланица. Државе чланице уложиле су значајне напоре да прилагоде постојеће процедуре и уклоне уочене правне препреке. Знатно су унапређени пријемни капацитети појединих поморских и ваздушних лука, као и капацитети за превоз копном (пре свега железнички). Предузете су и мере ради боље интеграције ваздушних, поморских и копнених комуникација, што се тестира приликом реализације заједничких вежби.

Иако је, на први поглед, много тога учињено применом Акционог плана спремности, а пре свега у погледу јачања присуства у источним чланицама НАТО, Пољска и балтичке државе нису у потпуности задовољне донетим одлукама. Њихови званичници сматрају да је одлука о успостављању четири батаљона „историјска“, али исто тако и „минимална“ у односу на актуелну „претњу са Истока“. Они заговарају распоређивање значајнијих трупа на трајнијој основи на источном крилу, при чему посебно имају у виду примену стратегије развоја способности за онемогућавање приступа и деловања (енг. *Anti-Access/Area Denial, A2/AD*) Русије, коришћењем расположивих војних ефектива у Калињинградској области, којима се може успешно стопирати сваки покрет НАТО јединица ради јачања постојећих снага на Балтику.

Током самита посебно су вођени разговори о ракетној одбрани. Шефови држава и влада су, следећи одлуке са самита у Лисабону 2010. године, објавили иницијалну оперативну способност НАТО система за заштиту од балистичких ракета (енг. *Ballistic Missile Defence, BMD*). Уз радар САД, који је постављен у Турској 2011. године и четири *Aegis* разарача у поморској бази Рота у Шпанији, новоизграђени капацитети у Девеселу у Румунији знатно су допринели наведеном систему. Наглашен је дефанзивни

карактер иницијативе и истиче се да она није усмерена против Руске Федерације. Иначе, проглашење иницијалних оперативних способности система за заштиту од балистичких ракета било је неизвесно до пред сам почетак самита. Наиме, неколико држава чланица, међу којима је најактивнија била Француска, тражиле су чврсте гаранције да ће контрола наведеног система бити у потпуности под Северноатлантским саветом, с обзиром на то да трансфер аранжмана за командовање и контролу од САД према НАТО још није у потпуности заживео у пракси.

Значајно место на самиту заузело је и питање сајбер претњи, те је усвојен документ под називом „Залог за сајбер одбрану“ (енг. *Cyber Defence Pledge*). Суштина документа је јемство шефова држава и влада да ће се Алијанса прилагођавати променама у сајбер окружењу и да ће се постићи ниво одбране од сајбер претњи једнак оном који је предвиђен за нападе на копну, мору или ваздушном простору. Наведена политика у пракси треба да представља оквир за унапређену размену информација и узајамну помоћ између савезника, као и за сарадњу са представницима индустријског сектора. У складу са наведеним документом, напад у информационом простору разматра се у истој равни као и конвенционални оружани напад, што подразумева примену члана 5 Вашингтонског споразума, с тим што

МУЛТИНАЦИОНАЛНЕ СНАГЕ

Истурено присуство (енг. *Forward presence*) биће обезбеђено распоређивањем четири мултинационална батаљона на територијама Естоније, Летоније, Литваније и Пољске, на бази ротације. Оквирна нација (енг. *Framework nation*) за формирање батаљона на територији Пољске у 2017. години биће Сједињене Америчке Државе уз допринос Румуније, док ће Велика Британија уз подршку Француске и Данске оформити јединицу која ће деловати на тлу Естоније. Белгија, Луксембург, Холандија и Норвешка подржаће Немачку за трупе у Литванији, а Канада ће у преговорима са осталим савезницима (пријавило се још пет држава, међу којима су Словачка, Хрватска и Италија) образовати мултинационални батаљон за територију Летоније.

ће тежиште НАТО-а бити на заштити сопствених информационих мрежа, а државе чланице преузеле су обавезу да унапреде заштиту својих информационих мрежа.

Сарадња са партнерима

Највећи део Коминикеа тиче се односа са Руском Федерацијом, која се окривљује за кршење међународног права, општеприхваћених вредности и раније преузетих обавеза у односима са НАТО (нпр. Оснивачки акт Савета НАТО-Русија из 1997. године и Римска декларација из 2002. године). С обзиром на развој кризе у Украјини, природа будућих односа са Русијом зависиће од њеног повратка принципима међународног права и поштовања међународних обавеза, а до тада се повратак на претходни ниво сарадње оцењује немогућим. Москва се оптужује за кршење одред-

Билајтерални сасјанак
са делегацијом земље
домаћина

би Споразума из Минска и за свесну дестабилизацију Украјине. Дефинисање будућих односа НАТО-а са Руском Федерацијом засниваће се на „*dual-track approach*“, који подразумева комбинацију снажне одбране и одвраћања, на једном, и даље унапређење дијалога, на другом колосеку.

Што се тиче других актуелних светских кризних подручја, Алијанса изражава забринутост због ситуације у Сирији, уједно наглашавајући да се истинска безбедност не може поново успоставити без политичке транзиције и новог инклузивног политичког процеса са новим политичким вођством. Посебно је истакнуто да државе чланице НАТО-а чине окосницу Глобалне коалиције и дају кључни допринос у борби против Исламске државе. Заједнички напори у последње време донели су значајне успехе који се огледају и у великим губицима и видно смањеној територији под контролом поменутог безбедносног актера. Пројектовањем стабилности НАТО настоји да изгради адекватне капацитете у појединим партнерским државама, како би оне биле у могућности да самостално брину о свом територијалном интегритету и суверенитету и да ефикасно одговоре на широк спектар претњи по безбедност у њиховом региону.

Изградња одбрамбених капацитета усмерена је како на јужно, тако и на источно суседство Савеза. Поред Ирака, од држава региона Блиског истока и Северне Африке (MENA регион), на самиту у Варшави потврђена је и подршка изградњи капацитета Тунису и Јордану. Имајући у виду да се пројектовање стабилности не односи само на регион MENA, током самита у Варшави размотрени су и пакети покренути под окриљем Иницијативе за развој капацитета у области одбране за Молдавију и Грузију, док је на посебном састанку Комисије НАТО–Украјина размотрен достигнути степен реформе система одбране и безбедности у тој

земљи. Посвећеност дугорочној стабилности Авганистана остаје један од приоритета како ова земља никада више не би била сигурно уточиште терориста. Наставиће се са пружањем помоћи авганистанским снагама безбедности, кроз већу непосредну борбену подршку и активнију саветодавну улогу. Постигнут је договор да се настави мисија „*Resolute Support*“ и након 2016. године. Такође, наставиће се са пружањем финансијске подршке авганистанским националним безбедносним снагама све до 2020. године, а партнерство између НАТО-а и Авганистана биће додатно ојачано у виду политичког дијалога и практичне сарадње.

Када је реч о Црној Гори, у завршној изјави се наводи да се прижељкује брза ратификација Протокола о приступању и што бржи напредак у реформама. Енергетска безбедност препознаје се као веома важна област, па се каже да ће Алијанса посебну пажњу поклањати диверзификацији снабдевања енергијом евроатлантског простора.

Односи НАТО-а и Европске уније

У заједничкој декларацији председника Европског савета, Европске комисије и генералног секретара НАТО-а, даје се нови замањ партнерству ЕУ и НАТО које се дефинише као стратешко. Сарадња на обострану корист, која се одвија већ 15 година, у потпуности узима у обзир специфичности националних безбедносних и одбрамбених политика и разлике у процедурама између две организације. Како би сарадња у ситуацији озбиљних изазова на источном и јужном крилу заједничког простора била све боља, назначено је да постоји хитна потреба за: јачањем способности за одговор на хибридне претње, разменом информација и обавештајних података, стратешким комуникацијама, сарадњом на мору и у вези са мигрантима, побољшањем сај-

бер безбедности, већим издвајањима за научна истраживања у области одбране и слично. Сарадња у свим поменути областима, како је речено, представља стратешки приоритет и њена брза имплементација је од суштинске важности. Међународном секретаријату НАТО-а и Европској служби за спољне односе дато је у задатак да представе конкретне механизме сарадње на састанцима Северноатлантског и Европског савета у децембру текуће године. Такође, обе организације се позивају да уложе политички капитал и друге ресурсе, како би овај покушај оснаживања партнерства учинили успешним.

Генерални секретар НАТО-а се подстиче да што тешије сарађује и консултује са председником Европског савета, Европске комисије и Високим представником ЕУ за ЗСБП о свим аспектима могуће сарадње, и да о томе поднесе извештај шефовима држава и влада на следећем самиту. Објављено је и да је основано ново Одељење за обавештајни и безбедносни рад, на чијем челу ће бити помоћник генералног секретара за обавештајни и безбедносни рад. Размена обавештајних података биће побољшана и по питању страних бораца и бораца повратника са страних ратишта, што ће координирати управо новопостављени помоћник.

Србија и самит НАТО-а у Варшави

Министар Зоран Ђорђевић предводио је делегацију Министарства одбране Републике Србије која је учествовала на састанку у формату Платформе за достизање интероперабилности у оквиру партнерства који је одржан другог дана самита. Који је био интерес наше државе да учествује у наведеној иницијативи и предметном састанку? У свом обраћању министар Ђорђевић је нагласио да учешће Србије на самиту говори о њеном јасном опредељењу за сарадњу са свим актерима на међународној сцени којима је циљ регионална и глобална безбедност, јер једна држава не може сама да одговори на актуелне претње, што показују и готово свакодневни терористички напади и присутна мигрантска криза. Сарадња у области безбедности и одбране је неминовност. Србија у оба случаја води одговорну политику, развија потребне механизме и изграђује адекватне способности како би дала свој допринос националној безбедности и безбедности других држава и народа.

Прилагођени приступ у развоју партнерства кроз Иницијативу за интероперабилност посебно одговара нашој држави, имајући у виду различите амбиције, приоритете и циљеве чланица Партнерства за мир. Развој потребних капацитета за учешће у мировним мисијама под окриљем УН и ЕУ у годинама које долазе и јачање отпорности државе и друштва у потенцијалним кризама најбоље се постижу свеобухватним приступом, чиме се додатно истиче значај кохерентности механизма и иницијатива за сарадњу. То се управо постиже Платформом (у пуном смислу те речи) за достизање интероперабилности, која представља везивно ткиво за доступне механизме ангажовања, пре свих Процеса планирања и прегледа, Концепта оперативних способности и Иницијативе за изградњу капацитета у области одбране.

Иначе, Коминике са самита у Варшави придаје региону Западног Балкана стратешки значај. Потврђује се посвеће-

МИСИЈА КФОР

Сарадња Србије са НАТО-ом посебно је значајна у погледу ангажовања КФОР-а на простору Косова и Метохије. С обзиром на то да је за нашу државу КФОР гарант безбедности у јужној српској покрајини, значајно је што се у Коминикеу са самита у Варшави истиче да ће НАТО са партнерима наставити да доприноси сигурном и безбедном окружењу и слободи кретања у складу са Резолуцијом СБ УН 1244. У том смислу посебно је важно одређење да ће даље смањење КФОР-а зависити искључиво од ситуације на терену, без унапред одређених рокова (енг. *conditions-based and not calendar-driven*). Међутим, забринутост ствара изјава да ће Алијанса, у складу са савезничким одлукама, наставити да подржава развој „безбедносних организација на Косову“, што је за нашу државу у потпуности неприхватљиво, као и покушаји Приштине да уз подршку својих ментора „независности“, унапреде и институционализују односе „Косова“ и НАТО-а.

ност блиској сарадњи ради очувања мира, стабилности и безбедности ЗБ, као и подршка евроатлантским аспирацијама држава региона. Демократске вредности, владавина права, унутрашње реформе и добросуседски односи представљени су као чиниоци од виталног значаја за регионалну сарадњу и евроатлантске интеграције. Поздрављен је недавни напредак у демаркацији границе у региону. Јачање односа између НАТО-а и Србије представљено је као процес од обостране користи и од значаја за читав регион. У том смислу подржан је даљи политички дијалог и практична сарадња. Позитивно је оцењен напредак постигнут дијалогом између Београда и Приштине под окриљем Европске уније и обе стране су охрабрене да имплементирају постигнуте споразуме и одрже континуитет прогреса.

Партнерство и сарадња — залог за мир и стабилност

Учешћем на самиту НАТО-а у Варшави, који се убраја у ред најважнијих догађаја на међународној политичко-безбедносној сцени у 2016. години, Србија је остварила континуитет учешћа на скуповима највишег нивоа који имају за циљ продубљивање политике партнерства и сарадње. Пре две године на самиту у Велсу учествовао је министар Гашић, као први српски министар који је присуствовао једном састанку на врху у организацији НАТО-а. У исто време, тачније од 2013. године, тројица министара одбране (Александар Вучић, Братислав Гашић и Зоран Ђорђевић) учествовала су на међународним конференцијама о безбедности у Москви, које организује МО Руске Федерације.

Министар Зоран Ђорђевић је на 5. Московској конференцији о међународној безбедности, која је одржана од 26. до 28. априла ове године, имао излагање на тему „Глобална безбедност и војна сарадња“. На маргинама тог ску-

Разговор са делегацијом
Словачке, државе која
шренушно председава ЕУ

ВАЖНЕ БИЛАТЕРАЛЕ

Министар одбране Зоран Ђорђевић имао је на маргинама Самита НАТО-а више сусрета са министрима одбране земаља чланица НАТО-а и партнерских држава. Врло конструктивне састанке одржао је са својим колегом из земље домаћина самита, министром Антониом Маццеревичем, затим министрима одбране Словачке Петером Гајдошем, Бугарске Николајем Ненчевим, као и са замеником помоћника секретара одбране САД за Русију, Украјину и Евроазију Мајклом Карпентером. На билатералним састанцима са министрима одбране Јерменије, Аустрије и Црне Горе, затим са државним секретаром за одбрамбене послове Уједињених Арапских Емирата, као и високим званичницима Грчке, БиХ, Македоније и Молдавије оцењено је да билатерална војна сарадња са наведеним земљама има позитиван тренд развоја.

па дошло је и до билатералног сусрета са министром Шојгуом, чиме је одржан континуитет посета високог нивоа, који је изузетно значајан за утврђивање стратешких смерница развоја будуће сарадње. Полазишта српске националне безбедности, њену европску спољнополитичку оријентацију и ставове за унапређење сарадње са најутицајнијим субјектима међународне заједнице изнео је, пре две године, министар Гашић на форуму Сјангшан – престижној научној конференцији која се традиционално одржава у Пекингу. У разговорима са потпредседником Централне војне комисије генералом Фан Чанглонгом и министром националне одбране Кине генерал-пуковником Чанг Ванђиуеном наглашено је да стратешко партнерство Кине и Србије добија потврду кроз све садржајнију одбрамбену сарадњу.

Својим ангажовањем Србија показује да није на маргинама међународне политичко-безбедносне сцене, већ да заузима позицију кредибилног партнера. Позиви за учешће на скуповима високог нивоа знак су да наша држава има капацитет да допринесе изградњи мира и безбедности у свету. Овде је важно нагласити да се тренд унапређења односа са државама региона и кључним актерима на глобалном нивоу мора наставити. Поред веома развијених билатералних односа са САД и делом западних земаља, Министарство одбране суштински унапређује сарадњу са Руском Федерацијом, након што је у периоду до краја 2012. године војна сарадња била најнеразвијенији сегмент односа две државе. Треба поменути да сарадња у области одбране са Белорусијом доживљава динамичан раст у последње две године, а током ове године очекује се парафирање споразума о сарадњи са Јерменијом.

Када је реч о односима са међународним организацијама, поред активног ангажовања у Програму „Партнерству за мир“ (у децембру се навршава десет година чланства) и сарадњи са Европском одбрамбеном агенцијом и Војним штабом ЕУ, Република Србија ће у наредном периоду радити на унапређењу сарадње са ОДКБ, што је договорено са генералним секретаром те организације Николајем Бордјужом. Закључак разговора био је да се у наредном периоду размотре модалитети проширења војно-војне сарадње, пре свега у области заједничке обуке и вежби, а у сарадњи са Министарством унутрашњих послова и у другим областима, попут борбе против тероризма и наркотика. Без обзира на то колико то претенциозно звучало, политика војне неутралности, ма како изазовна, истовремено је и привилегија, јер нам омогућава да развијамо односе са најрелевантнијим државама и организацијама у Европи и свету искључиво у складу са националним интересима. ■